

Time: 2 hours

Marks: 60

Instructions:: All questions are compulsory ,each has an internal choice, A or B
Each Question carries equal marks
Each question is for 15 Marks

Question 1A Explain the need & concept of sustainable Development. Explain the important principles of sustainable development with examples.

OR

Question 1B Development and environmental degradation are two sides of the same coin. Explain this statement by giving examples and what steps do you suggest to reduce environmental degradation.

Question 2A Explain the need for environment laws in India and critically analyze anyone major environment law in India

OR

Question 2B Discuss the issue of municipal solid waste management in your town or village or city. as a social worker what steps do you recommend to handle the issue of garbage in your area.

Question 3A Development induced displacement affects the farmers & adivasi of India at various levels. Explain this by giving relevant examples of displacement in India.

OR

Question 3B Explain the role of Non governmental organisations(Ngo) in Environment protection and conservation. Give case studies / examples of NGOs working on Environment issues.

Question 4A Discuss the issue of climate change and explain the major climate change protocols at global level.

OR

Q.4 B. Write short notes on **any two (each carry 7.5 marks)**

- A. environmental pollution and types and causes
- B. Environmental movements in India
- C. Water Privatization In India

*****

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहे.
२. सर्व प्रश्नांना आंतरिक निवडीची सोय आहे.
३. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहे.

प्र.१ अ) शाश्वत विकासाची संकल्पना आणि गरज स्पष्ट करून त्याबाबत महत्वाची तत्त्वे उदाहरणा सहीत स्पष्ट करा.

किंवा

प्र.१ ब) विकास व पर्यावरणाचे पतन हे एका नाण्याचे दोन पैलू आहेत. ह्या विधानावर उदाहरणासहीत सविस्तर चर्चा करा. पर्यावरण पतन कमी करण्यासाठी तुम्ही कोणते उपाय योजल.

प्र.२ अ) भारतातील पर्यावरण कायद्याची गरज स्पष्ट करा आणि भारतातील कोणत्याही एका प्रमुख पर्यावरण कायद्याचे अभ्यासपूर्ण विश्लेषण करा.

किंवा

प्र.२ ब) आपल्या शहरात किंवा गावातील घन कचरा समस्या यावर चर्चा करा. आपल्या विभागातील घन कचरा समस्या सोडविण्यासाठी सामाजिक कार्यकर्ता म्हणून कोणते उपाय योजल.

प्र.३ अ) विकास प्रेरित विस्थापना मुळे शेतकरी आदिवासी लोकांवर वेगवेगळ्या पातळीवर काय परिणाम होतो ते उदाहरणासहीत लिहा.

किंवा

प्र.३ ब) पर्यावरण संरक्षण व संवर्धनाबाबत गैर सरकारी संस्थांची भूमिका स्पष्ट करा. सरकारी समस्यांवर थोड उदाहरणासहीत अभ्यासात्मक स्पष्टीकरण द्या.

प्र.४ अ) तापमान बदलामुळे उदभवलेल्या समस्या आणि प्रामुख्याने तापमान बदलाच्या पातळीवरील आचारसंहिता या बाबत चर्चा करा.

किंवा

प्र.४ ब) कोणत्याही दोन विषयांवर टिपा लिहा. (प्रत्येकी ७.५ गुण)

१. पर्यावरण [प्रदुषण, त्याचे प्रकार व कारणे]
२. भारतातील पर्यावरण चळवळी
३. पाण्याचे खाजगीकरण

*****